



POSTAVLJANJE MEJA

Starši smo tisti, ki vpeljemo otroka v življenje. Pokažemo mu pot v življenje, ki je po našem mnenju najboljša. Otrok sam ne ve, kaj je dobro in kaj ni, kako naj v danem trenutku ravna. Zato potrebuje vodenje in usmerjanje. Vodimo in usmerjamo ga s postavljanjem meja. Te meje pa niso mišljene kot nekaj slabega, prisilnega. V bistvu gre za usmerjanje na tisto življenjsko pot, ki je po našem prepričanju najboljša. Pri vzgoji, kjer otroku postavljamo meje, ima občutek varnosti, ker spoznava, kaj je prav in kaj ne. Občutek otroka je še toliko močnejši, ker dobiva informacije od staršev, ki so zanj najpomembnejši del njegovega sveta. Otrok staršem verjame, zaupa in jih posnema. S postavljenimi mejami otroka ne omejujemo v njegovi ustvarjalnosti, razvoju in napredku, ga le usmerjamo. Čeprav prihaja do občasnih nesoglasij na relaciji otrok – starši, se v zrelih letih pokaže, da so pravilno postavljene meje koristne, kar kaže na odločilno soodvisnost otroka in staršev. Zaradi tega je vloga staršev v življenju otroka izjemno pomembna, istočasno pa gre za najzahtevnejšo nalogo, ki jo ima pred seboj odrasel človek v vlogi starša.

ZAKAJ OTROKU POSTAVIMO MEJE?

Postavljanje meja pomeni aktivno vlogo staršev pri odraščanju otrok.

Starši otroku postavimo meje zato, da ga zavarujemo pred nevarnostjo. Da preprečimo, da ne bi otrok naredil škode sebi, drugim osebam ali nam, da ne bi bili poškodovani naši predmeti ali predmeti drugih ljudi. Meje starši postavimo tudi tam, kjer je to potrebno zaradi vrednot v družini in v družbi.

Starši, ki vzgajajo po načelu popustljive vzgoje, otrokom ne postavljajo meja. Menijo, da je njihov način vzgoje najboljši. Sledijo namreč načelu permissivne vzgoje. To pa je: »Permissivna vzgoja je vzgoja, pri kateri starši sledijo otrokovim potrebam s kar najmanj frustracijami.« To pomeni, da dovolimo otroku, da o svojih dejanjih odloča sam, da vedno dela tisto, kar si želi. Za starše majhnih otrok je ta način vzgoje preprost, saj se vzgoji ni potrebno posebej posvečati. Odraščanje otroka s popustljivo vzgojo pa pogosto povzroča vse več nasprotovanj med starši in otrokom. Takrat poskušajo starši otroku postavljati meje. V kolikor so otroci vodljivi, starši pa pri postavljanju meja odločni in dosledni, istočasno pa poslušajo otroka in so do njega strpni, jim morda uspe vpeljati vzgojo, s katero ga usmerjajo in vodijo.

Pogosto starši namesto odločnih in dosledno postavljenih meja pričnejo kritizirati otrokovo obnašanje. Otrok je bil navajen, da o vsem odloča sam v prepričanju, da starši njegove odločitve podpirajo. Ne razume, zakaj ga kritizirajo, zato se jim vedno bolj upira. Tako se nesporazumi med starši in otrokom samo povečujejo. Otrok je razvajan, njegova samopodoba pa je vedno slabša, ker starši spremenijo način vzgoje, tako da ga poskušajo vzgajati s kritiziranjem njegovih dejanj in njegovih lastnosti.

Starši, ki vzgajajo z načinom stroge vzgoje, se največkrat ne zavedajo, da je njihov otrok nesamozavesten, prestrašen, o sebi in svojih sposobnostih ima slabo mnenje, njegova samopodoba je slaba. Nekateri so tudi uporni. Otrok ima občutek, da ga starši ne marajo. Pri takšni vzgoji pa je dobro, da namesto kritiziranja pričnejo v otroku iskati in videti, kar je dobrega, in to poudarjati. Namesto prepovedi otroku postavijo meje.

KDAJ OTROKU POSTAVIMO MEJE?

Otroku damo možnost, da se uči na lastnih izkušnjah. Tam, kjer z učenjem na lastnih izkušnjah škoduje sebi ali drugim, postavimo meje.

Sicer pa meje postavljamo otroku že od rojstva. Otroku postavimo mejo tisti trenutek, ko naredi nekaj drugače, kot bi želeli mi. Meje postavimo tam, kjer vemo, da bi sicer škodovali otroku, sebi ali komu drugemu, kadar gre za njegovo varnost ali moralo. Zavedati se moramo, da če malčku ne postavimo meja, jih težje postavimo, ko otrok odrašča, kajti zahteve otroka se vse bolj povečujejo in težje jih je obvladovati.

Če se mora vsa družina ravnati po željah otroka, je čas, da mu postavimo meje. Razmislimo, katera njegova dejanja nam niso všeč, kje in zakaj bomo postavili meje.

KAKO OTROKU POSTAVIMO MEJE?

Postavljanje meja ne sme biti vsiljivo ali nasilno. Upoštevati je treba otroka kot osebnost. Omogočiti mu je treba, da se do določenih spoznanj dokoplje sam, z lastnimi izkušnjami, ali pa mu lahko pomagamo z nasveti, razlagami, predvsem pa s poslušanjem in strpnostjo.

Kadar želimo otroku postaviti mejo, nismo pa prepričani v pravilnost svoje odločitve, mu sporočimo, da bomo o tem še razmislili. Vzamemo si čas za razmislek o tem, kakšna je korist postavljene meje zanj ali za koga drugega. Ko otroku postavimo mejo, mu tudi povemo, zakaj smo se tako odločili. Na ta način mu sporočimo, zakaj je postavljena meja zanj dobra.

Pri tistih mejah, ki jih otroku postavimo, moramo vztrajati in biti dosledni. Ko popustimo enkrat ali dvakrat, bo še bolj vztrajen pri širjenju svobode, ko mu bomo znova postavili meje. Izsilil bo tisto, kar nam ni všeč.

Otrok bi hodil spat ob isti uri kot mi, vendar potem zjutraj težko vstane in ni naspan. Mejo mu postavimo tako, da gre spat ob primernem času. Povemo mu, da mora iti ob primernem času spat zato, ker zaradi odraščanja potrebuje več spanja. Tako ve, da je potreba po spanju njegova pravica, da gre on spat zato, da bo spočit in se bo zaradi tega dobro počutil, na ta način dobro poskrbimo zanj.

Otroku umivamo zobe, kasneje jih umiva tudi sam. V nekem obdobju se otroci pogosto uprejo umivanju zob. Mi smo otroku postavili mejo na ta način, da mu sporočimo, da je umivanje zob potrebno zaradi njega, zato da bo on imel zdrave zobe. Otroku to sporočimo primerno njegovi starosti. Zobe umivamo skupaj z njim, tako smo mu tudi vzor, otrok nas posnema. Ko sprejme postavljene meje, postane umivanje zob pravilo v družini. S sprejemanjem pravila, umivanje zob postane navada, ki jo otrok sprejema tudi skozi odraščanje v odraslo obdobje.

Včasih moramo najprej sami sebi postaviti meje. Tako bomo otroku vzor, posnemal nas bo in bo sprejel postavljene meje. Meje, ki smo jih sprejeli vsi v družini, postopoma postanejo pravila, ki veljajo za vse družinske člane. Pravila postanejo navade.

RAZLIKA MED POSTAVLJANJEM MEJA IN PREPOVEDJO

VZGOJA S POSTAVLJANJEM MEJA

Pri postavljanju meja otroka seznanimo, da je iz določenih razlogov tako potrebno. Povemo, kaj želimo. Smo sprejemljivi tudi za njegove želje, uskladimo interese. Postavljanje meja uporabljamo pri spodbudni vzgoji, pri tem upoštevamo otroka. Kadar otroku postavimo meje, je prav, da imamo za to tehten razlog. Kadar gre za njegovo varnost ali moralo, mu razložimo, zakaj tega ne more ali mora narediti. Kadar otroku razložimo, zakaj tako, se z njim pogovarjamo in ima tudi on možnost povedati svoje mnenje. Ko pove svoje mnenje, o dani situaciji razmišlja. Pri pogovoru upoštevamo njegovo starost.

Pogosto lahko otroku postavimo meje tako, da mu govorimo o tistem, kar mu dovolimo, namesto da govorimo o tem, česa ne dovolimo.

VZGOJA S PREPOVEDJO IN ZAPOVEDJO

Pri prepovedi in zapovedi otroku nekaj prepovemo ali zapovemo. To je dokončno, brez obrazložitve, otrok mora tako narediti. To je naša odločitev. Uporabljamo ju pri strogi vzgoji, pri tem ne upoštevamo otroka.

Otroku lahko z namenom, da ga obvarujemo pred slabimi izkušnjami, postavljamo stalne prepovedi in zapovedi. Le-te ga lahko pripeljejo do upiranja ali pa postane preveč vodljiv.

PRIMERJAVA MED RAZLIČNIMI NAČINI VZGOJE

Kadar je otrok vzgajan s postavljanjem meja, ima možnost, da se uči tudi na lastnih izkušnjah. Starši ga pri takem načinu vzgajanja lahko usmerjamo.

Kadar otroka vzgajamo z uporabo prepovedi in zapovedi, mu prav te preprečujejo, da bi se učil na lastnih izkušnjah.

Kadar pa otroka vzgajamo s svobodno vzgojo, ga pri učenju na lastnih izkušnjah starši ne usmerjamo.

Prav je, da vzgojimo otroka v samostojno osebnost, ki je, ko odraste, sposoben odločati o svojem življenju. Že otrok potrebuje izkušnje, na katerih se uči. Izkušnje otroka ter vodenje staršev s postavljanjem meja ga pripeljejo do notranje discipline. Notranja disciplina pripomore, da je sposoben sprejemati prave odločitve. Sprejema jih zaradi sebe, ne pa zaradi zunanjih okoliščin.

(Odlomek iz knjige Vzgoja kot drevo v zdravi rasti, avtor Zinka Ručigaj)